
Til: Opplærings- og helseutvalet

Frå: Fylkesrådmannen

Referanse
2014/10208-2

Dato
07.02.2014

Studiespesialiserande organisert som 2-årig tilbod ved BHG

Etter initiativ frå Opplærings- og helseutvalet søkte Hordaland fylkeskommune i 2008 om å få prøva ut ein alternativ toårig modell for utdanningsprogrammet studiespesialisering. Utdanningsdirektoratet godkjende søknaden for ein periode på tre år med første opptak hausten 2009. Bergen Handelsgymnasium (BHG) fekk ansvaret for å gjennomføra forsøket.

Etter at forsøksperioden var over, vart forsøket eksternt evaluert av Universitetet i Bergen v/førsteamanuensis Svein Rognaldsen. Det vart også gjennomført ei intern evaluering ved skulen v/prosjektleder Ida Sjøstrand. Det følgjande samandraget bygger på desse rapportane.

Oppstart, utlysing og inntak

Opplegget vart presentert som eit tilbod til elevar som var motiverte for «å ta et større selvstendig ansvar og som ønsket større faglige utfordringer enn gjennomsnittet». Inntakskravet for det første kullet var eit karaktersnitt frå ungdomsskulen på 4. Dette vart heva til 4,5 for det andre og tredje kullet.

Skulen meiner at inntakskrava bør vera høge og meiner at det må stillast krav om karakteren 5 i faga norsk, engelsk og matematikk i eit slikt undervisningstilbod. Vidare at intervju kanskje bør brukast for å finna ut om søkjarane eignar seg for eit slikt opplegg.

Som deltakarar i forsøket underteikna elevane og foreldra ei kontrakt der dei stadfesta at dei var kjende med føresetnadene for forsøket, bl.a. at når ein har gjennomført og bestått det toårige kurset, har eleven ikkje rett til fleire år i vidaregåande opplæring.

I alle tre åra av forsøket var det få søkjarar til dette tilbodet då den ordinære søknadsfristen gjekk ut. Det vart difor sett inn tiltak for å rekruttera fleire søkjarar, og i alle tre åra vart elevtalet til slutt høgt nok til at det vart sett i gang ein klasse.

Undervisningsopplegget

Grunnlaget for opplegget var eit konsept der 25 % av veketimane i fellesfaga vart omgjort til undervisning på nettet og til studietid med rettleiing. I alle fellesfaga unntatt 2. framandspråk gjekk toårigelevane i egne klassar. Dette gjorde det mogeleg å forsera progresjonen og begynna på neste års lærestoff i fag som går over fleire år.

I programfaga følgde elevane det ordinære opplegget, saman med dei andre elevane på skulen. Den største utfordringa med toårig studiespesialisering var at elevane måtte begynna med programfag frå dagein. Samtidig var det nettopp dette elevane likte best ved tilbodet; dei syntest det var kjekt å koma fort i gang.

Kull 1 valde tre programfag det første året. F.o.m. kull 2 var programfaga fordelte med to i det første året og fire i det andre året. Denne endringa vart gjort for i større grad å få på plass det grunnlaget fellesfaga skal gje for programfaga, særleg i realfag og for å redusera «programfagssjokket».

Toårig-elevane vart plasserte i faggrupper saman med Vg2- og Vg3-elevar på treårig studiespesialisering. Lærarane i programfaga var ikkje alltid merksame på at nokre av elevane stilte med andre føresetnader enn dei andre elevane.

BHG seier at toårig studiespesialisering i den form skulen har prøvd ut opplegget, har støtt på til dels store organisatoriske problem. Det har ikkje vore mogeleg å koordinera denne klassen sine fagønskje og timeplan med resten av skulen utan å redusera timetallet ytterlegare.

Gjennomføring

I løpet av forsøksperioden frå 2009 til 2013 vart tre kull med til saman 73 elevar tekne opp, 42 av desse fullførte det toårige løpet, medan 31 elevar slutta undervegs.

I alle tre kulla var fråfallet av ulike grunnar relativt stort: Elevane i det første kullet var nok ikkje klare over kva som vart kravd av dei. For dei to neste kulla vart det difor ved skulestart halde innføringskurs i læringsstrategiar. Likevel slutta relativt mange av elevane også i desse kulla p.g.a. ein kombinasjon av svake fagkunnskapar, dårlege arbeidsvanar og manglande vilje til å yta det som skulle til. På den andre sida oppnådde 42 av elevane studiekompetanse på to år – og med til dels svært gode resultat. Dette galdt også elevar med middels karakterar (4 - 4,5) frå ungdomsskulen. Dette tyder på at opplegget passa for elevar som er motiverte, målmedvitne, fokuserte, uthaldande, sjølvstendige og som forstod korleis ein skal takla dei mange utfordringane i læringsarbeidet.

Til tross for at det på førehand vart gitt grundig informasjon om at skuleveke var på 38,5 timar, verka det som om dei lange skuledagane kom som ei overrasking på elevane (og foreldra). Smertegrensa synest å liggja rundt 35 timar, slik det er på yrkesfaglege utdanningsprogram og på musikk- og idrettslinja. Elevane klaga også over høgt tempo og mykje arbeid, sjølv om dette er ein naturleg konsekvens av å komprimera tidsbruken frå tre til to år.

Når det gjeld klassemiljøet, gav elevane uttrykk for at dei søkte seg til toårig studiespesialisering i håp om å koma i ei "seriøs" klasse, dvs. saman med elevar som ønskte å jobba med skulefaga. Dette meiner dei å ha funne i dette tilbodet, og dei har vore svært nøgde med klasse- og læringsmiljøet. Funn i *Elevundersøkinga* viser at klassane på toårig er dei elevane på BHG som trivst aller best.

Elevane, foreldra og lærarane si evaluering

Elevane som fullførte og bestod og deira føresette var svært nøgde med opplegget og meinte at det var godt tilpassa elevane sine føresetnader og behov. Vidare sparte elevane tid, dei fekk mykje lærarmerksemd fordi klassane etter kvart blei små, og dei hadde eit svært hyggeleg klassemiljø. Dei same elevane er naturleg nok strålende nøgde med å ha fått tilbod om toårig studiespesialisering på vidaregåande. Dei fekk god undervisning, mykje lærarmerksemd og vart fort ferdige. Mange av dei gjekk med ein gong laus på vidare studiar.

Dei fleste elevane som fullførte det toårige løpet og foreldra deira rådde til at det vart gjort til eit permanent tilbod. Blant lærarane var meiningane delte: Nokre meinte at det eksisterande tilbodet dekte behova til dei flinkaste og mest arbeidsame elevane. Nokre meinte at eigne tilbod for denne gruppa bryt med dei ideala som einskapsskulen byggjer på. Tilhengjarane støtta forslaget om å oppretta eit toårig tilbod, men at dette burde ha ein annan struktur og eit anna innhald enn det BHG hadde brukt.

Bortsett frå det første året hadde skulen problem med å skaffa nok søkjarar til det toårige opplegget. Saman med det store fråfallet vart dette oppfatta som et teikn på at opplegget var for ambisiøst for de fleste elevane, i alle fall i den forma og med det innhaldet dette hadde. Det er grunn til å tru at ei skuleveke på 38,5 timar i tillegg til lekser er for slitsamt. Det betyr at ein toårig modell må avvika frå det obligatoriske timetalet og få dispensasjon frå 90-timersramma.

Konklusjon

Toårig studiespesialisering i den forma BHG har prøvd ut opplegget, har støtt på betydelege organisatoriske problem. Fagleg talar alt for at ein toårig klasse må undervisast for seg, slik at elevane kan følgja ein eigen progresjon, sjølv om dei dermed går glipp av noko av det sosiale aspektet ved skulegangen.

Dersom det toårige opplegget skal framstå som eit realistisk alternativ for dei elevane dette gjeld og skal tilfredsstillast behova deira, bør det etablerast minst tre ulike løp med hovudvekt på realfag, samfunnsfag/økonomiske fag og språkfag. Fellesfaga og programfaga bør være kopla saman på måtar som bidrar til fagleg fordjuping. Samtidig må det vera mogeleg for elevane å velja fag, fagkombinasjonar og læringsvegar.

For å få til dette, og for å redusera den totale arbeidsbøra, må nokre av fellesfaga gå ut. Dette føreset at lærarane og skulane er villige til utnytta det handlingsrommet KL06 gir når det gjeld å bestemma innhaldet i og forma på undervisninga. Det handlar truleg også om å vera villig til å ta eit oppgjær med det tradisjonelle kunnskaps-, lærings- og undervisningssynet som styrer mykje av undervisninga. I tillegg må styresmaktene justera lovverket og nokre av dei andre rammevilkåra som skulen er underlagt.

Evalueringane tar ikkje stilling til spørsmålet om det er behov for eit toårig alternativ. Frå faglege, pedagogiske og samfunnsmessige perspektiv går det an å argumentera både for og imot eit slikt opplegg. Til sjuande og sist er dette først og fremst eit skulepolitisk spørsmål.